

втілене в принципі формальної рівності, є найефективнішим регулятором суспільного життя у порівнянні з іншими соціальними регуляторами (мораллю, релігійними нормами, корпоративним правом, звичаями тощо). Принцип формальної рівності передбачає, що фактично здійснені суб'єктами реальні суб'єктивні права будуть нерівні. Формальне право – це лише абстрактна можливість, здатна набути відповідно до однакового масштабу, спільних засад, рівної міри своє право на щось: право на освіту, житло, гідну оплату праці, якісне медичне обслуговування, утвердження гендерної рівності тощо. Вчені-правознавці переконують, що скрізь, де діє принцип формальної рівності, є правове начало. Де немає принципу рівності, там і права як такого також не існує [3, с. 40].

Правова справедливість – це справедливість, яка належить всім, тобто повинна бути визнана всіма, всім суспільством передусім внаслідок сприйняття канонів та засад справедливості, а отже, позитивного права загалом. Воно покликане впорядковувати суспільне життя, а не провокувати хаос – призводити до того, коли в дію вступають несанкціоновані регулятори суспільних відносин (наприклад, норми, що регламентують проведення угод у тіншовій економіці). Підміна позитивного правового начала неправовими регуляторами призведе до руйнації права, що знищує і саме суспільство. В основу правової справедливості покладена справедливість моральна, усереднене та сприйняте її розуміння суб'єктами права. Якщо правова справедливість спирається на інші засади, тоді позитивне право знищується взагалі.

Отже, сучасне національне законодавство повинно бути взірцем свободи, рівності, зосередженням справедливості, гарантом права на самореалізацію, захисту людини від свавілля держави. І врешті-решт бути доступним і зрозумілим та сприйнятним не тільки професіоналами, а й передусім пересічними громадянами нашої незалежної української держави.

Список використаних джерел:

1. Варламова Н.В. Понимание свободы равенства и справедливости в контексте либертагной концепции права / Н.В. Варламова // Российский ежегодник теории права / под ред. д-ра юрид. наук А.В. Полякова. – СПб. : ООО «Университетский издательский консорциум «Юридическая книга», 2009. – С. 43-66.
2. Нерсесянц В.С. Философия права : учеб. для вузов / В.С. Нерсесянц. – [2-е изд., перераб. и доп.] – М. : Норма, 2006. – 848 с.
3. Нерсесянц В.С. Юриспруденция. Введение в курс общей теории права и государства [для юридических вузов и факультетов] / В.С. Нерсесянц. – М. : НОРМА, ИНФРА-М, 1998. – 288 с.

ЮРИДИЧНА ОСВІТА В ПЕРІОД РЕНЕСАНСУ ТА НОВОГО ЧАСУ

Гурак Р.В.,

проректор Європейського університету, кандидат юридичних наук, доцент

Період Відродження (Ренесанс) і Реформації – величні і знаменні події пізнього Середньовіччя, час політичних, культурних, релігійних змін і потрясінь у Західній і Центральній Європі. Розрив з пануючим, але вже з анахронічним феодальним укладом життя, утвердження принципово нових стандартів і критеріїв у політиці, культурі, ідеології – рельєфна риса Ренесансу та Нового часу. Суттєві зміни у цей період відбулися і в системі юридичної освіти. Означимо основні її риси та тенденції.

У Західній Європі в період раннього Середньовіччя спеціальної юридичної освіти не було. Проте в Х ст. в Павії була заснована школа, де викладалося лангобардське право. В кінці XI ст. в Болоньї окрім школи вільних мистецтв виникла школа права, пізніше перетворена в Болонський університет, де в

середині XII ст. виучувалося римському праву декілька тисяч студентів з різних країн Європи.

У XII–XV ст. у ряді країн Західної Європи виникають університети (Оксфордський, Кембриджський, Паризький, Падуанський та ін.), де провідними були юридичні факультети, на яких вивчалось переважно римське право. Деякі університети, наприклад, у Севільї, Парижі, Тулузі, Неаполі, Кембриджі, Оксфорді, Валенсії, Болоньї були засновані в XII–XIII ст. Решта, наприклад, в Уппсалі, Копенгагені, Ростокі, Орлеані були засновані пізніше – у XIV–XV ст.[1]

На професорській кафедрі, яку підтримував трикутний пропітр, лежала величезна книга. Термін «лекція» у середні віки означав «читання». Дійсно, середньовічний професор читав книжку, часом перериваючи читання поясненнями. Зміст цієї книги студентам доводилося сприймати на слух, засвоювати на пам'ять. Справа в тому, що книги в ті часи були рукописні і коштували дуже дорого. І не кожному було по кишені придбати її.

Згодом у середньовічному університеті з'явилися факультети: юридичний, медичний, богословський. Але навчання починалося з «підготовчого» факультету, де викладали так звані «сім вільних мистецтв». І так як по-латині мистецтво – «Артес», то й факультет називався артистичним. Студенти – «артисти» вивчали спочатку граматику, потім риторику, діалектику (під якою маляся на увазі логіка); лише після цього вони переходили до арифметики, геометрії музиці та астрономії. «Артисти» були молодими людьми, і по університетському статуту їх можна було пороти, як і школярів, тоді як більш старші студенти не піддавалися таким покаранням [2].

У навчальній житті середньовічного університету велике місце займали диспути. На так званих магістерських диспутах навчав студентів магістр вміло втягував їх у суперечку. Пропонуючи підтвердити або заперечити висунуті ним тези, він змушував студентів подумки звиряти ці тези з думками «батьків церкви», з постановами церковних соборів і папськими посланнями. Під час диспуту кожному тези протиставлявся контртезіс противника. Тактика настання полягає в тому, щоб низкою взаємопов'язаних питань підвести супротивника до такого вимушеного визнання, яке або суперечило його власним твердженням, або розходилося з непорушними церковними істинами, що було рівнозначно звинуваченням у ересі.

Сам термін «університет» спочатку не вказував на центр навчання, скоріше, корпоративну асоціацію, чи, кажучи сучасною мовою, це був якийсь «синдикат», який охороняє інтереси певної категорії осіб. Париж – модель організації, на яку, більш-менш, орієнтувалися інші університети. У Парижі переважав «Універсітас магістрооум пов сколарум», об'єднана корпорація магістрів і студентів. Особливим перевагою в XII ст. відзначена Кафедральна школа Нотр-Дам, що збирала під свій покров студентів з усіх кінців Європи, і що стала у швидше об'єктом уваги римської курії. Автономізація йшла під прямою опікою короля, єпископа і його канцлерар [3].

Викладачі університету створили об'єднання з предметів – факультети. На чолі їх стояли декани. Викладачі та студенти обирали ректора – керівника університету. Середньовічна вища школа мала зазвичай три факультети: юридичний, філософський (богословський) і медичний. Але якщо підготовка майбутнього юриста чи медика займала п'ять-шість років, то майбутнього філософа-богослова – цілих 15.

У XIV–XV ст. з'являються так звані колегії (звідси – коледжі). Спочатку так називали гуртожиток студентів. З часом у них також стали проводитися лекції та диспути. Колегія, яку заснував Робер де Сорбон, духівник французького короля, – Сорбонна – поступово розрослася і дала свою назву всьому Паризькому Університету [4].

Список використаних джерел:

- 1 Стеценко Т. Історія класичної зарубіжної педагогіки. – Херсон, 2002. – С. 78.
- 2 Гайдєнко В. Западноевропейская наука в средние века: Общ. принципы и учение о движении / В.П. Гайдєнко, Г.А. Смирнов; Отв. ред. И.Д. Рожанский, А.В. Ахутин; АН СССР, Ин-т истории естествознания и техники. – М., 1989. – С. 134.
- 3 Гайдєнко В. Западноевропейская наука в средние века. – С. 143–144.
- 4 Интеллектуалы в средние века / Жак Ле Гофф. – М.: Аллерго-Прес, 1997. – С. 47–50.

РЕЛІГІЯ – ФУНДАМЕНТ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ ДІЙНОСТІ ОСОБОЮ ТА СУСПІЛЬСТВОМ

Луцький А.І.,

перший проректор Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, доцент кафедри церковно-канонічних та державно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук

Релігія – явище суспільне. Вона з'являється як засіб регулювання поведінки особи після того, як людина виокремилась із роду й усвідомила свою самостійність. Після послаблення родових зв'язків на зміну зовнішньому контролю приходять внутрішній. Відтоді всевидящий Бог, з одного боку, і совість як соціальний контролер, з іншого, створюють силосне поле, яке ось уже не одне тисячоліття утримує особу в межах норм, вироблених культурою. Тож релігію можна розглядати і як дієвий суспільний чинник.

Історія свідчить, що численні релігійні врування і культури є продуктами суспільного розвитку, відображають у своїх специфічних вченнях і доктринах суттєві риси різних соціальних епох. У зв'язку з цим релігія є універсальним духовним явищем у житті суспільства. Релігійне врування об'єднує за допомогою догматів, моральних і духовних цінностей певні верстви населення у ієрархічно побудовані церковні організації, протиставляє за чітко визначеними конфесійними ознаками різні угруповання вірних і в контексті сучасних соціальних реформ може сприяти консолідації їх різних громад у боротьбі проти негативних соціальних відхилень і явищ, виконувати інші функції [1, с. 99].

Взагалі роль релігії в суспільстві не можна оцінювати однозначно. Так, вона відіграла важливе культурно-історичне значення. В межах релігійних віровчень формувались єдині зразки почуттів, думок, поведінки людей, завдяки чому релігія виступала як могутній засіб упорядкування і збереження традицій та звичаїв. У той же час, наприклад, у царській Росії синодальне православ'я використовувалося як засіб пригноблення трудових мас.

Однією з історичних місій релігії, що набуває в сучасному світі все більшої актуальності, є формування відчуття єдності людського роду, значущості неперехідних загальнолюдських моральних норм і цінностей.

Однак релігія може бути виразником зовсім інших настроїв, зокрема фанатизму, непримиренності до людей іншої віри тощо.

Отже, вплив релігії на суспільне життя не завжди був однозначним. Характер цього впливу може суттєво змінюватися, набувати специфічних особливостей. Соціальне призначення релігійних організацій не слід прирівнювати до функцій релігії, тому що релігійні організації включаються до загальної системи економічних, політичних та інших суспільних відносин і виконують безліч нерелігійних завдань.

Релігія виконує регулятивну функцію. Як будь-яка інша сфера духовної культури, вона створює певну систему норм і цінностей, але їх специфіка полягає насамперед у збереженні й закріпленні віри у надприродне. Цьому завданню підпорядковані не тільки культові дії, а й сімейно-побутові стосунки, система традицій і звичок. Підкреслимо, що релігія асимілювала багато елементів загальнолюдської моралі. А оскільки Бог є відображенням